

Školiteľský posudok na dizertačnú prácu

Názov dizertačnej práce: Duchovní zápasy v živote člověka a jejich asociace se zdravím

Meno a priezvisko doktoranda: Mgr. et Mgr. Anna Janů

Školiace pracovisko: Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta

Program: humanitní studia

Odbor: sociální a spirituální determinanty zdraví

Titul, meno a priezvisko školiteľa práce: doc. Mgr. et Mgr. Peter Šajda, PhD. (Filozofický ústav SAV)

Hodnotenie dizertačnej práce

Dizertačná práca Mgr. et Mgr. Anny Janů predstavuje tematicky ucelený súbor štúdií, ktoré sa zaoberajú problematikou duchovných zápasov a ich vplyvom na zdravie človeka. Autorka pracuje s komplexným pohľadom na človeka, ktorého predstavuje ako bio-psycho-socio-spirituálnu bytosť. Zameranie na duchovnú dimenziu človeka túto komplexnosť nijako neoslabuje, naopak, spirituálne procesy sú vždy zasadené do rámca celej osobnosti. Práca sa vyznačuje originálnym výskumom a spracovaním, vo viacerých ohľadoch je priekopnícka nielen v podmienkach Českej republiky, ale i v medzinárodnom rámci. Reflektuje najnovší výskum k skúmanej téme v domácom i zahraničnom prostredí a rozvíja ho vlastným smerom. Tri kapitoly práce boli publikované ako samostatné štúdie v časopisoch indexovaných v databáze Web of Science: *Československá psychologie*, *Mental Health Religion & Culture* a *Journal of Health Psychology*. Skutočnosť, že úspešne prešli recenzným konaním, potvrdzuje kvalitu predloženého výskumu a jeho spracovania.

Dizertačná práca má prehľadnú štruktúru, jasne formulované ciele (ktoré autorka postupne naplňuje), jednotlivé časti na seba dobre nadväzujú a spájajú sa do zmysluplného celku. Aj komplexné pasáže sú napísané priamočiaro a zrozumiteľne, čitateľ sa v práci dobre orientuje. Štýl práce je vecný a výstižný, z práce môžu čerpať odborníci z rôznych vedných odborov.

Treba oceniť, že práca prináša do českého prostredia nové nástroje na meranie duchovných zápasov: Škálu náboženských a duchovných zápasov (RSS) a dotazník Negatívneho náboženského copingu (NRC, B-RCOPE). Tieto nástroje sú validizované – a v prvom prípade aj upravené – pre české prostredie, ktoré sa oproti iným analyzovaným prostrediam vyznačuje nižšou mierou deklarovanej religiozity a vyššou mierou spirituálnej difúznosti. Z tohto dôvodu niektoré aspekty použitých nástrojov vyžadujú modifikáciu, keďže spirituálne rozlíšenia bežné v religióznejších prostrediach dávajú v českom prostredí menší zmysel. Výskum pomohol identifikovať skupiny, ktoré prežívajú väčšiu mieru duchovných zápasov, pričom autorka presvedčivo zdôvodnila čiastkové rozdiely medzi výsledkami oboch škál a navrhla rámce ich použitia. Uvedené výsledky porovnala s výsledkami v relevantnej odbornej literatúre.

Výskum potvrdil spojitosť medzi skúsenosťou traumy v detstve a duchovnými zápasmi v dospelosti. Všetky uvedené typy traumy v detstve sa spájali so všetkými uvedenými typmi duchovných zápasov, no obzvlášť intenzívne boli prežívané démonické zápasy. Sféra transcendencie sa ukázala byť integrálnou súčasťou celkovej vzťahovej sféry človeka. Súvis medzi traumou v detstve a duchovnými zápasmi v dospelosti sa potvrdil aj u respondentov, ktorí sa nepovažovali za náboženských. Tomuto fenoménu sa zatiaľ v odbornej literatúre nevenovala väčšia pozornosť. Je nepochybne významný aj pre pastoračnú starostlivosť v prostrediach s vysokou mierou spirituálnej difúznosti.

Na základe realizovaného výskumu autorka konštatovala spojitosť medzi stavom fyzického a mentálneho zdravia a duchovnými zápasmi. Výskum preukázal výraznú spojitosť medzi duchovnými ťažkosťami na jednej strane a depresiou, rakovinou, astmou a bolesťami chrbta na druhej strane. Najmä súvis duchovných zápasov s astmou a bolesťami chrbta je v odbornej literatúre do veľkej miery neprebádanou oblasťou. Výskum bol limitovaný problémom určenia smeru kauzality.

Psycho-spirituálna súvislosť sa ukázala ako kľúčová pri analýze prípadovej štúdie, ktorej výsledkom bolo konštatovanie posadnutosti v duchovnom zmysle. Pre identifikáciu symptómov participantky ako prejavov posadnutosti bolo nevyhnutné konfrontovať ich so širokým spektrom možných lekárskeho vysvetlení a vylúčiť ich psychotický pôvod. Autorka predstavila komplexnú analýzu životného príbehu participantky – jej osobnostných zmien, typov prežívaných duchovných zápasov a prechodov medzi „vnútornou“ a „vonkajšou“ religiozitou.

Silnou stránkou viacerých kapitol je priekopnícky výskum témy v českých podmienkach, zohľadnenie rozsiahlej reprezentatívnej vzorky českej populácie, ako aj preskúmanie aspektov témy, ktoré sú v medzinárodnom kontexte zatiaľ nedostatočne osvetlené. Limitáciou je zväčša nízky podiel explicitne náboženských respondentov.

V záverečnej bilancii autorka prehľadne a presvedčivo sumarizuje hlavné zistenia dizertácie, silné stránky a limity, kvantitatívne a kvalitatívne aspekty, ako aj implikácie pre prax. Určuje možné smery ďalšieho výskumu, ktorý by doplnil získané poznatky, a predkladá metodologické návrhy pre jeho uskutočnenie.

Celkovo je práca hodnotným príspevkom k výskumu spojitosti medzi duchovnými zápasmi a zdravím človeka a prináša do domáceho i zahraničného prostredia inovatívne podnety, ktoré sú užitočné pre ďalší výskum.

Dizertačná práca jednoznačne spĺňa kritériá kladené na daný druh kvalifikačnej práce, preto ju odporúčam na obhajobu a po jej úspešnom absolvovaní odporúčam udeliť Mgr. et Mgr. Anne Janů vedeckú hodnosť „*philosophiae doctor*“ (PhD.) v študijnom odbore *sociální a spirituální determinanty zdraví* (program *humanitní studia*).

Bratislava, 07.05.2021

podpis školiteľa